

вен една седмица след началото на избухването на Унгарското народно въстание и очевидно цели да бъдат наложени превантивни мерки чрез арести, изселвания и въдворявания на българи от „вражеския контингент“, за които ДС следва да докладва на върхушката на компартията.

Както при отношението към наследниците на бившите хора в другите части на страната, така и в Габрово Държавна сигурност се „грижи“ за синовете и дъщерите на бившите индустриалци и търговци. Агентите на Окръжното управление на МВР–ДС в Габрово събират сведения за наследниците на някогашните собственици на фабрики. Архивите на ДС изобилстват със „сведения“ и „донесения“ от агентурния апарат 30 години след национализацията. Едно такова „сведение“ е за наследниците на фабрика „Рашееви“. То е осигурено от агент „Георги“ в явочна квартира „Грижа“ в Габрово през 1977 г. Забележително е, че доносът се отнася за вече починали хора и техните наследници, нямащи никаква вина, че са родствено свързани с фабриканти. В агентурното донесение е посочено:

*„Фабриката им беше една от най-малките текстилни предприятия в Габрово. Произвеждаше груби вълнени платове и имаше около 30 души работници. По материално състояние бяха средни индустриалци. В града се ползваха със същото реноме. Инженер Вълчо Георгиев Рашеев минаваше за изтъкнат специалист в областта на текстилното инженерство. След национализацията беше на работа в ДИОВИ – Габрово. След разформироването му и преместването на обединението беше преместен в София.“*⁵⁵⁹

12.3. Свидетелство за фабриканта Димитър Екимов⁵⁶⁰

Димитър Екимов (1903–1972) е най-малкият син от петте деца в семейството на Цоню Екимов и Недка Рашеева. Завършва Априловската гимназия през 1921 г. Като ученик е сред най-будните и любознателни деца. Благодарение на ораторските си и лидерски качества, въвежда практиката на взаимопомощ, като напредналите с учебния материал ученици

района по линия на Трето управление на ДС, съставен въз основа на писмо I-155 от 14 ноември 1956 г. на другаря министър.

⁵⁵⁹ Пак там, л. 228–229, Строго секретно сведение относно бившите собственици на фабрика „Братя Рашееви“ и техните наследници по линия на „бивши хора“, 17 февруари 1977 г., Окръжно управление на МВР–ДС Габрово.

⁵⁶⁰ Свидетелството за Димитър Екимов е предоставено от Цоню и Росена Екимови специално за настоящата книга.

помагат на онези, които имат нужда. Участва в създаването на метеорологичната лаборатория към гимназията и е избран за неин отговорник.

След завършване на гимназията започва работа във фабрика „Троица“, основана от баща му и неговите братя, и скоро след това става неин директор. В следващите години фабриката се разраства и увеличава асортимента на текстилното си производство, утвърждава качеството на продукцията, която реализира на българския пазар и в страни от Близкия изток. Изгражда едни от първите общежития за своите работници. Знае имената на всички работници, интересува се от ежедневието и нуждите им. Толерантен и изпълнен с разбиране и добронамереност, готов винаги да помогне с добра дума, съвет или пари.

Съпругата му Евгения Валек е родена в Хьорбранц (Австро-Унгария), но през 1905 г. семейството ѝ се заселва в Габрово. Завършва Априловската гимназия в един клас с Димитър Екимов. Баща ѝ Йохан Валек работи като десенатор в няколко текстилни фабрики в Габрово, но впоследствие създава със синовете си фирмата „Валек и синове“ и снабдява текстилните фабрики в града с машини от Германия чрез фирмата „Hartmann und Seelemann“, на която са официални представители.

Димитър Екимов често използва цялото си влияние и авторитет в защата на комунистически дейци – акад. Тодор Павлов, габровския интелектуалец Тодор Иванов – виден представител на БРСДП и други. Успява чрез личните си връзки да предотврати дори издаване на смъртна присъда на партизанина Ганчовски. Уважението и отговорността, които той засвидетелствува към хората, работещи в неговата фабрика, спечелва доверието и на другите работници в града. „Димитрака“, както с топло чувство са го наричали, често е канен за арбитър в трудови, търговски и морални спорове. Избран е за отговорен секретар на Индустриалния съюз в града.

През октомври 1944 г. Димитър Екимов е подложен на жестоки изтезания в габровската милиция, включително с електрически ток. Държат го в ареста и го разпитват 10 дни. След освобождаването си той се завръща при семейството си в тежко състояние. Личният им лекар д-р Тютюнджиев описва нараняванията по тялото.

По това време в дома им в Габрово се настаняват две семейства на служители от ДС, а неговото семейство с трите им деца са принудени да живеят в кухнята и мазето. Димитър Екимов поверява фабриката на Стефан Кашев и бяга в София, където намира подслон при свои близки и търси съдействието на Тодор Павлов. С негова помощ е назначен на работа във вещевия отдел на Военното министерство.

На 23 декември 1947 г. рано сутринта призовават Димитър Екимов да се яви във фабрика „Троица“. Там мъже с пистолети проверяват счетоводните книжа, отчитат положителния ѝ баланс и обявяват национализацията на фабриката. Той отново заминава за София, където намира подслон при роднини и приятели.

През 1949 г. е арестуван и изпратен без съд в ТВО „Белене“. Близките му не знаят нищо за него, докато съпругата му не получава открита картичка от концлагера. През студената зима на 1951 г. е закаран оттам в Плевенското управление на МВР, където го разпитват за Тодор Иванов, който по онова време вече не е удобен на властта. Видният комунист е завършил философия в Швейцария и е бил преподавател в Априловската гимназия. С влиянието си Димитър Екимов е успявал неколkokратно да спаси живота на своя уважаван приятел и учител. Забелязали, че преди 9 септември 1944 г. Тодор Иванов не е бил репресиран, комунистите се опитват да го набедят, че е предавал партийни функционери. Подлагат Димитър Екимов на мъчения, за да изкопчат компромат за Тодор Иванов. По време на разпита той им казва: „Ако искате ме убийте, но за Тодор Иванов не мога да кажа нищо лошо. Човекът е чист като сълза.“ След изтезанията и пътуването обратно към „Белене“ тежко се е разболява и е на косъм от смъртта. За щастие в лазарета по това време работи д-р Николай Узунов от Габрово, също лагерник и добър негов познат, който успява да го закрепи.

Димитър Екимов се завръща от концлагера в Габрово през 1952 г., изгубил повече от 30 кг от теглото си. Остава при семейството си за няколко дни, а после отново отива в София. Никога не казва на децата си дума за престоя в „Белене“. Останал без работа се обръща за съдействие към бившия партизанин Ганчовски, вече главен редактор на списание „Партиен живот“, който знае как е бил спасен и е благодарен, но отказва да помогне от страх.

През лятото на 1953 г. общината окончателно отнема къщата на семейството в Габрово. Дават им срок от три дни да си съберат покъщнината. Впоследствие Димитър Екимов започва работа в Девня към „Геоложки проучвания“. Там организира проучване на терена за бъдещите Девненски заводи. По-късно работи в Своге в Минното предприятие „Антрацитни мини“ като снабдител-закупчик. Уволнен е с донос по политически причини и след почти година като безработен получава назначение в геоложкия обект с. Чибавци над Своге, където се провеждат минни и сондажни проучвания.

През 1971 г. Димитър Екимов се пенсионира и посещава районното управление на милицията, за да удължи правото си на престой в София. За

нещастие там се среща отново очи в очи със своя бивш мъчител в лагера. По това време той вече е началник на Второ районно управление на МВР и му нарежда да напусне града в срок от 24 часа. Нареждането не е изпълнено благодарение на намесата на проф. Калайджиев, зам.-министър на здравеопазването по това време.

Съпругата му доживява 10 ноември 1989 г. и почива през 1997 г. Не произнася никога обръщението „другарю/другарко“, въведено насилствено от комунистическата тоталитарна власт. Най-голямата им дъщеря Недка (1931–2012) е работила като артистка и конферансие в цирка. Синът им Цоню, роден в 1935 г., преживява политически репресии и уволнение от ВИИ „Карл Маркс“. През 1975 г., няколко дни след втория неуспешен опит на агента на Държавна сигурност „Филипов“ да вербува Цоню Екимов за сътрудник, във висшето учебно заведение се получава донос за него, че „дружи с бранници и споделя вражеската им идеология, както и че баща му е убиец на двама души – комунист и бременна партизанка“. Уволнен е седмица преди да защити доктората си. В продължение на една година не може да си намери никъде работа, но успява да опровергае обвинението чрез клетвена декларация от брат на убития мъж, в която той заявява, че убиецът е бил друг човек.

12.4. Свидетелство на писателя Коста Йотевски

„Автор на това произведение е Коста Йотевски, от Габрово, бул. „В. Априлов“, спял с двете очи“, гласи забележката на оперативния работник, който води Литерно дело „Бивши хора“, заведено в Държавна сигурност Габрово⁵⁶¹. При секретен обиск, извършен в дома на Константин Йотевски, ДС попада на негови записки, които са преписани и приложени към делото.

Константин Йотевски (1895–1978), за старите габровци бай Коста, е сред най-изтъкнатите граждани на Габрово през XX век, родолюбец, краевед, общественик, доброволец в Балканската война⁵⁶². Завършва Владимирския корпус в Киев и Военното училище в София и участва в Първата световна война. Уволнява се от армията с чин капитан. Завършва агрономство в Германия. През 1935 г. загубва зрението си и макар и слеп се отдава

⁵⁶¹ АКРДОПБГДСРСБНА, Литерно дело VI-Л 102, т. 4, Гб, л. 3–10, неозаглавен документ.

⁵⁶² Кой кой е в Габрово. Габрово, 2004, с. 115.